

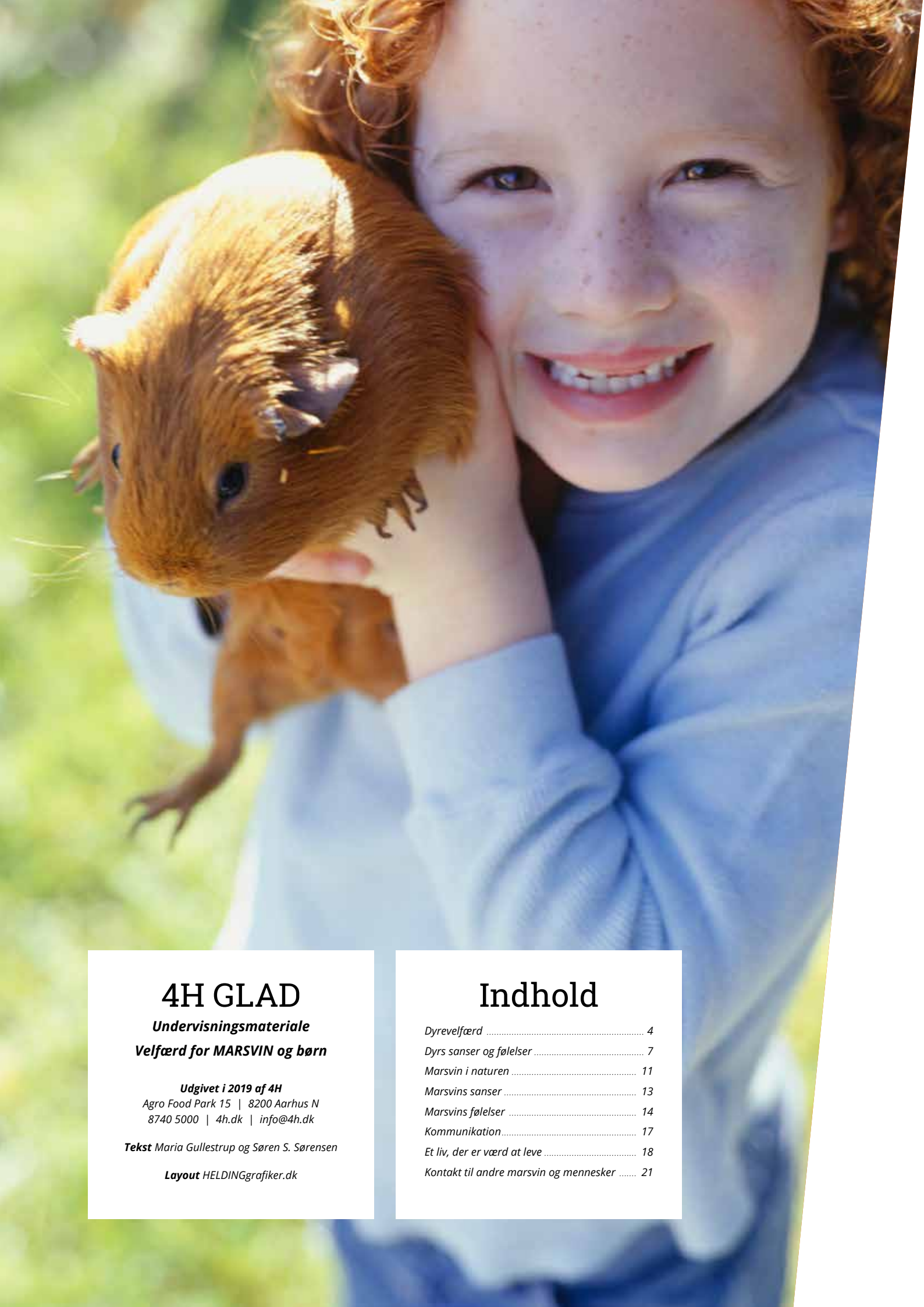
4H GLAD

Velfærd for MARSVIN og børn

Instruktørmateriale

4H

4H GLAD

**Undervisningsmateriale
Velfærd for MARSVIN og børn**

Udgivet i 2019 af 4H
Agro Food Park 15 | 8200 Aarhus N
8740 5000 | 4h.dk | info@4h.dk

Tekst Maria Gullestrup og Søren S. Sørensen

Layout HELDINGgrafiker.dk

Indhold

<i>Dyrevelfærd</i>	4
<i>Dyrs sanser og følelser</i>	7
<i>Marsvin i naturen</i>	11
<i>Marsvins sanser</i>	13
<i>Marsvins følelser</i>	14
<i>Kommunikation</i>	17
<i>Et liv, der er værd at leve</i>	18
<i>Kontakt til andre marsvin og mennesker</i>	21

Indledning

For at give kæledyr et liv, der er værd at leve, er man nødt til at kende til det liv, de naturligt er født og udviklet til at leve. Er det bytte- eller rovdyr, hvilke omgivelser lever de i, hvad lever de af, og er det dyr, der trives bedst alene, eller skal de være sammen med artsfæller?

Baggrunden for dette undervisningsmateriale er at skabe en bedre velfærd for dyrene ved at forstå ovenstående og lære at aflæse dyrenes følelser. Ved at forstå dyrenes natur og følelser, er man bedre i stand til at skabe et godt liv for dem. Et godt liv, hvor vi sætter fokus på at gøre dyrene glade og give dem positive følelser. Det gør vi ved at sætte fokus på:

- Deres bolig og omgivelser
- Deres relationer til artsfæller og mennesker
- At udfordre, deres hjerner
- Sansemæssige stimuli

Gennem materialet, der sætter fokus på kaniner, marsvin, undulater, hunde, katte og heste lærer børnene noget om dyrenes natur, at aflæse deres følelser og at skabe gode rammer, glade dyr og en god velfærd.

Børn, der lærer at aflæse dyrenes følelser og sætte sig i deres sted, bliver mere empatiske og bliver også bedre i stand til at indgå sunde menneskelige relationer.

Dyrevelfærd

Der er mange, der taler om dyrevelfærd og mener, at det er vigtigt. Det handler om, at dyrene skal have det godt. Der er dog mange forskellige måder at se dyrene på og flere forskellige måder, at forstå dyrevelfærd på.

Nogle kristne opfatter dyrene som underlagt menneskene, og at Gud har givet dem ret til at herske over dyrene. Langt op i vores historie har nogle europæer endda set dyr som maskiner, der ikke kunne tænke og ikke havde følelser, men som handlede på instinkter. Nogle hinduer tror på reinkarnation, hvor man bliver genfødt, nogle gange som menneske andre gange som dyr. Flere naturfolk tror, at mennesker og dyr er ligeværdige i en verden, hvor man skal vise respekt for og passe på hinanden. Andre folkeslag har behandlet nogle dyr som guder, man kunne ofre til og bede om hjælp. Atter andre har ofret dyr til guderne.

Den måde, vi opfatter dyrene på, har stor betydning for, hvordan vi mener, at vi skal behandle dem. Hvis man tror, at de bare er maskiner, behøver man ikke at sørge for, at de har det godt, man taler jo heller ikke om bil-velfærd. Tror man derimod, at den myg, der har sat sig på ens arm, kan være ens afdøde bedstemor, behandler man den helt anderledes.

Selv hos os i Danmark er der i dag forskellige opfattelse af dyr, og hvad man kan og må med dem. Nogle ser det som naturligt, at vi som rovdyr spiser dyr, har kæledyr og bruger dyr til forsøg, bare vi behandler dem ordentligt. Andre er veganer og mener ikke, at vi skal spise dem, men at vi godt kan holde dem som kæledyr. Nogle dyrerettighedsforkæmpere mener, at dyr er ligeværdige med mennesker, og at vi ikke har ret til at have dyr som vores ejendom, altså heller ikke som kæledyr!

Dette materiale tager selvfølgelig udgangspunkt i, at det er i orden at holde kæledyr, og at vi skal stræbe efter at give dyrene den bedst mulige velfærd.

De 3 velfærdstilgange

Når man så gerne vil forbedre velfærden for dyrene, hvad er det så, man skal gøre? Hvordan ved man overhovedet, om de har det godt? Ofte taler man om 3 forskellige måder at se på om dyrene har det godt. Det drejer sig om 1. Sundhed, 2. naturlighed og 3. følelser (i fagsproget kaldet "emotioner").

Elevspørgsmål

- 1 Er det vigtigt, at dyrene har det godt? Hvorfor?
- 2 Hvordan skal man sørge for at dyrene har det godt?
- 3 Er det i orden at spise dyr?
- 4 Er det i orden at holde dyr som kæledyr?
- 5 Er det i orden at ride på heste?
- 6 Er det i orden at holde en hund i snor?
- 7 Er det i orden af en kat kun er indendørs?

- 8 Er det i orden at holde kaniner, marsvin og fugle i bur?
- 9 Hvilken tilgang synes du er vigtigst?
- 10 Hvordan ser man på et dyr, om det er sundt og rask?
- 11 Hvordan ved man, om dyrene lever naturligt?
- 12 Hvordan tror du, at man ser på et dyr, om det er glad?
- 13 Giv eksempler på dyr du har mødt, der har været glade?
- 14 Giv eksempler på dyr, du kender til, der har levet et naturligt liv?

Dyreværnsloven

Den måde vi skal behandle vores kæledyr er reguleret i Dyreværnsloven.

Af den fremgår det at:

- Dyr er levende væsener og skal behandles forsvarligt og beskyttes bedst muligt mod smerte, lidelse, angst, varigt men og væsentlig ulempe.
- Enhver, der holder dyr, skal sørge for, at de behandles omsorgsfuldt, herunder at de huses, fodres, vandes og passes under hensyntagen til deres fysiologiske, adfærdsmæssige og sundhedsmæssige behov i overensstemmelse med anerkendte praktiske og videnskabelige erfaringer.

Reproduktion og sundhed

Reproduktion og sundhed er en måde at se dyrevelfærd på, hvor man lægger vægt på at dyrene er sunde og raske. I landbruget lægger man også vægt på, at dyrene kan reproducere. Hvis de tager på i vægt, lægger æg, giver mælk og får unger, er det sunde dyr med en god velfærd. For syge dyr, og dyr, der ikke trives, får ikke unger og producere ikke.

Denne måde at se dyrevelfærd på har imidlertid ikke så meget fokus på, hvordan dyrene selv oplever deres situation og om de forhold de lever under, er naturlige.

Naturlighed

En anden måde at se dyrevelfærd på er, om dyrene kan leve et liv, der er så tæt på den måde, de ville leve på i naturen. Det giver sig selv, at fisk skal have vand, for at kunne leve, men det er også vigtigt, at fugle får mulighed for at flyve, dyr, der er vant til at grave, får mulighed for det, og at dyr, der er vant til at leve sammen med andre, kommer til det. Det er altså vigtigt at kende dyrenes liv i naturen for at kunne give dem en god velfærd.

For denne tilgang er det naturligvis også vigtigt, at dyrene er sunde og raske, men om de kan lægge æg og/eller få unger er ikke så vigtigt. Tilhængerne af denne retning ser heller ikke så meget på, hvordan dyrene oplever deres omgivelser, bare de er naturlige.

Følelser

En tredje gruppe, lægger mest vægt på, hvordan dyrene oplever deres liv og omgivelser. Det er ikke nok, at dyrene lever et naturligt liv. Det vigtige er, hvordan de har

det og oplever deres omgivelser. De forhold som nogle dyr kan trives med, er det ikke sikkert, at andre dyr kan trives med. Det vil derfor i denne tilgang være vigtigt at vurdere om dyrene trives i deres omgivelser. Det kan man f.eks. gøre, ved at se om dyrene udviser stereotyp adfærd (gentager den samme bevægelse igen og igen), eller om de leger og ser ud til at trives.

Dyrene skal ganske vist være sunde og raske, men om de får unger og lever et naturligt liv, er kun vigtigt, hvis det betyder noget for dyret. Dyrene kan altså godt bo i et stålbur med metal ting, hvis de har noget at foretage sig og ser ud til at trives.

Problemet med denne tilgang er, at det ikke er så let at spørge dyrene, hvordan de har det. Så for at vide om dyrene har en god velfærd inden for denne tilgang bliver man nødt til at lære om dyrs følelser, så man kan aflæse om de er tilfredse med det liv vi tilbyder dem.

Det er ikke enten eller!

Men det er ikke sådan, at man enten tror på det ene eller det andet. De fleste mener, at dyrevelfærd skal tage alle tre ting i betragtning, når man skal give dyrene en god velfærd. Ofte lægger man dog mere vægt på den ene frem for den anden. F.eks. er det naturligt for en dyrlæge at lægge særligt vægt på at dyrene er sunde og raske.

Dette materiale, der er overbygningen til kørekort til kæledyr, lægger særlig vægt på at fremme dyrenes muligheder for at udøve en adfærd, der er naturlig for dem og på dyrenes følelser og hvordan de oplever deres omgivelser og det liv vi tilbyder dem.

Dyrs sanser og følelser

Både dyr og mennesker oplever verden gennem deres sanser: syn, hørelse, lugte- og føle- og smagssansen. Men dyrene er indbyrdes forskelligt indrettet. Den sans, der er vigtig for den ene art, spiller måske ikke nogen rolle for den anden. Nogle dyr har desuden sanser, vi slet ikke har. For at forstå dyrene, er det derfor vigtigt at vide noget om, hvordan de oplever verden og, hvordan deres følelser er indrettet.

Darwin og hvorfor dyrene har følelser

Naturforskeren Charles Darwin, der levede i det 19. århundrede, er kendt for at have udviklet evolutionsteorien. En teori om, at alle individer på jorden stammer fra fælles forfædre, og at de enkelte arter efterfølgende har udviklet og tilpasset sig deres omgivelser. De arter, der har været bedst til at tilpasse sig, har overlevet. (På engelsk: Survival of the fittest.) Som en del af denne udvikling er der opstået bytte- og rovdyr, der indbyrdes kæmper om at overleve. De rovdyr, der er bedst til at fange byttedyr overlever, og de byttedyr, der er bedst til at undgå at blive spist og til at finde mad overlever.

Gennem mange millioner år har de enkelte arter udviklet sig fysisk, ligesom de har udviklet og forfinet deres sanser. Det er sanserne, der er med til at skabe dyrenes oplevelse af verden, mens det er følelserne, der er med til at styre, hvordan de reagerer på sanseindtrykkene. Følelserne guider således dyrene med at træffe hurtige beslutninger, der kan hjælpe dem med at overleve, uden at de skal tænke sig alt for meget om. Der findes både positive og negative følelser.

Positive følelser

De positive følelser skal få dyrene til at blive tiltrukket af noget, der kan være godt for dem og som hjælper arten med at tilpasse sig og overleve. Det er følelser som nysgerrighed, velbehag og begær.

Nysgerrighed

Nysgerrighed er forbundet med forventningen om noget godt. Nysgerrige dyr overlever bedre, fordi de bedre finder boliger, mad og mager. Men nysgerrige dyr skal også være forsigtige, så de ikke udsætter sig selv for unødige risici.

Nysgerrighed foregår i trin. Først bliver dyret opmærksom på noget nyt. Efter at dyrene er blevet opmærksom på noget nyt, skal de hurtigt vurdere, om det er værd at nærme sig og undersøge nærmere, eller om det er uinteressant eller måske farligt. Når dyrene har bestemt sig, til at undersøge tingen, vil de ofte forsigtigt nærme sig tingen. De kan måske nærme sig tingen fra forskellige sider, de bruger deres sanser, vander ørerne mod tingen, snuser kraftigt ind og stirre på tingen, samtidig er de klar til at løbe eller flyve væk, hvis de vurderer, at tingen er farlig. Når dyrene er sikker på, at tingen ikke er farlig, vil de undersøge den på forskellig vis. Måden at undersøge på kan variere for de forskellige arter. Det kan være, at dyrene bider i den, tager den op med poter eller ben eller de smidder rundt med den og krasser i den. Når dyrene, har undersøgt tingen, vurderer de, om de kan bruge tingen til noget, kan de lege med den, spise den eller parre sig med den? Kan de ikke bruge tingen til noget, mister de hurtig interessen for den igen.

Nysgerrighed foregår i trin

Velbehag

Dyrene oplever velbehag, når de er trygge og mætte, altså når de kan opholde sig i deres bolig og hvile sig efter at have spist og drukket. De fleste dyr oplever også velbehag, når de interagerer med artsfæller. Når de er unger, i forbindelse med leg og senere når de bond'er og parrer sig med artsfæller. For de dyr, der lever alene, er det dog kun i forbindelse med parring, at kontakt med artsfæller betyder noget.

Negative følelser

Negative følelser skal få dyrene til at holde sig væk fra noget, der kan være skadeligt for dem eller de skal få noget, der kan være dårligt for dem til at forsvinde. En meget stor del af de negative følelser relaterer sig til frygt og specielt frygten for at blive spist. Negative følelser som aggression og vrede kan også opstå i konkurrence om ressourcer som føde, mager, territorier, gode redepladser og legetøj.

Frygt

Frygt er fravær af tryk overfor en ting, en situation, en hændelse, en person eller et rovdyr. En ubehagelig følelse af at være truet, og at der vil ske noget ubehageligt. Frygt findes i flere grader gående fra nervøsitet og usikkerhed over angst til panik og fobier. Frygt kan være medfødt som f.eks. frygt for mørke, højder og

noget der kommer hurtigt hen mod dyrene. Frygt kan også være tillært, hvis dyrene har haft en ubehagelig oplevelse med nogen eller noget. Frygt tjener det formål, at dyrene enten skal fjerne sig fra det, der truer dem her og nu, eller de skal undgå at komme i en situation, der kan være farlig for dem.

Aggression

Følelsen af aggression er forbundet med frustration, vrede og modvilje mod noget, der kan true dyrenes velbehag. Dyrene bliver typisk aggressive i forbindelse med frygt og smerte eller i konkurrencen om ressourcer.

Det kan være kampen om de gode redesteder, en mage, mad og/eller et territorium. Både han- og hundyr kan blive aggressive. Hanner konkurrerer ofte om hunner og territorier, mens hunner oftere konkurrerer om gode redepladser. Aggressive dyr kan true, dominere og angribe andre dyr og/eller mennesker. Hvis det område, som dyrene befinder sig i, er stort, vil aggressionen som regel være mindre, fordi de mindst dominerende dyr har mulighed for at komme væk fra de dominerende og aggressive dyr.

Dyr kan også blive aggressive, hvis de er i nød og har smerter eller er bange. Kan de ikke komme væk eller i skjul, kan de blive aggressive og angribe.

Hvad skal vi bruge vores viden om sanser og følelser til?

Når vi ved noget om dyrenes sanser og følelser kan det hjælpe os med at skabe et liv, der er værd at leve for vores kæledyr. Vi kan gøre det, der giver dyrene positive følelser og prøve at undgå det, der giver dem negative følelser. Nu kan vi jo ikke spørge dyrene selv om deres følelser! Så vi kan faktisk ikke være fuldstændig sikker på, at vi forstår dyrenes følelser rigtigt.

Vi kan dog bruge den viden vi har om sanser, følelser og dyrenes naturlige adfærd til at vurdere, hvilke følelser de har. Vi skal således passe på med de nuttede og menneskeliggjorte forklaringer på dyrenes opførelse og hele tiden holde os for øje, at der er tale om forskellige arter, med hver deres særlige måder at være på.

Elevspørgsmål

- 15 Hvorfor er det vigtigt at vide noget om dyrs følelser?
- 16 Kan vi bruge det til bedre at forstå dem?
- 17 Kan vi bruge det, når vi skal håndtere dem?
- 18 Kan vi bruge det, når vi skal lave gode bur- og opholdsvilkår for dem?
- 19 Hvor mange negative og positive følelser, kan i komme i tanke om?
- 20 Hvilke af de følelser, tror I at dyrene har?
- 21 Hvad gør dyr bange?
- 22 Hvordan viser dyrene at de er bange?
- 23 Hvad gør dyr glade?
- 24 Hvordan viser dyrene, at de er glade?
- 25 Hvad er forskel på angst, panik og fobi?
- 26 Kender du følelserne?
- 27 Kan du huske at du har set dyr med de følelser?
- 28 Hvordan reagerede de?
- 29 Har du set aggressive dyr?
- 30 Har dyrene det godt, når de er bange eller aggressive?

Marsvin i naturen

Marsvin tilhører gruppen Rodentia (gnavere) som bl.a. også tæller mus, rotter, hamstere og chinchilla. Deres latinske navn er *Cavia porcellus*. Chinchillaerne er en nær slægtning. Marsvin har en tæt og kompakt krop, korte ben, forholdsvis stort hoved og runde pelssløse ører. Marsvin har ingen hale. Marsvin måler 20-25 cm i længden og vejer mellem 700 g og 1,2 kg. Marsvin kan blive omkring 5-8 år gamle.

Marsvin stammer fra Sydamerika

I dag lever de vildt i Argentina, Brasilien, Colombia, Paraguay, Peru og Venezuela. De lever primært i varme tørre egne over jorden, men kan også leve i krat og underskov, sumpområder og klippefyldte områder, hvor der er gode muligheder for at gemme sig. De graver ikke huller som kaniner og laver ikke huler selv, men bruger gerne huler og skjulesteder, som andre dyr har lavet. De har dog ikke egentlige hjem, som eks. kaniner. De er ikke gode til at klatre og hopper ikke særligt højt.

Den optimale temperatur for marsvin ligger mellem 18 og 26 grader. Ideelt dog omkring 21 grader.

Marsvin er udpræget flokdyr og trives kun i selskab med andre marsvin. De lever i familiegupper på mellem 5-15 dyr.

Døgnrytme og aktiviteter

Marsvin er mest aktive i skumringen, hvor de holder til i det lange græs eller krat, som beskytter dem mod rovdyr ikke mindst store rovfugle, der gerne spiser marsvinene. De bruger en stor del af tiden på at spise af det tørre græs på sletterne. At spise græsset slider meget på marsvinenes tænder, der derfor vokser gennem

hele livet. Marsvin trives bedst med 50% dagslys og 50% mørke. Deres aktivitetsniveau synes at være styret af sollys og temperatur. De er mindre aktive og holder sig mere på beskyttede steder i direkte sollys med høje temperaturer midt på dagen, og er mere aktive på gråvejrsdage. Marsvin synes at have et lavt søvnbehov og er typisk aktive omkring 20 af døgnets timer, kun afbrudt af kortvarige søvnperioder af et par minutters varighed. Aktivitetsniveauet falder ved temperaturer over 23 grader. Marsvin er også kendt for at være lidt af nogle rovedhoveder, der gerne roder mad, vand og andre sager sammen.

Unger

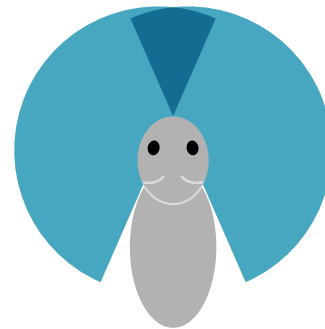
Marsvinehanner er større end hunnerne. Marsvin har en forholdsvis lang drægtighedsperiode, hvis man sammenligner dem med kaniner og andre gnavere. De er således drægtige mellem 69 og 72 dage. Som chinchillaer, men i modsætning til f.eks. kaniner, rotter, mus og hamster, føder de færdigudviklede unger, der kan følge de voksne dyr fra fødslen. Marsvin får typisk 2-4 unger pr. kuld. De passer gerne hinandens unger inden for gruppen. Der synes ikke at være en egentlig avlssæson. De kan således få unger året rundt.

Elevspørgsmål

- 31 Hvor kommer marsvinene fra?
- 32 Lever marsvin alene eller i en flok?
- 33 Hvor spiser marsvinene?
- 34 Hvor opholder marsvin sig om dagen?
- 35 Hvor længe sover marsvin ad gangen?

Marsvins sanser

Kaniner kan se, høre, smage, føle og lugte, men deres sanser er indrettet anderledes end menneskers.

Syn

Marsvins øjne sidder på siden af hovedet. Det betyder, at de kan se stort set hele vejen rundt omkring sig og opdage bevægelser fra rovdyr, men de ser ikke ret godt lige foran sig, og de ser ikke så skarpt som, mennesker gør. Marsvins øjne sidder forholdsvist højt på hovedet, så de kan være opmærksom på trusler, der kommer ovenfra. Fordi marsvin ikke har et særligt rummeligt syn, har de svært ved at bedømme afstand og de ser ikke altid, hvis der er en kant foran dem. De falder derfor let ned fra borde og andre ting uden kanter.

Marsvin kan se røde, grønne og blå farver.

Hørelse

Marsvin har en god høresans, de kan høre lavere og højere lydfrekvenser end mennesker. De kan derfor høre lyde, mennesker kan have svært ved at høre, og bliver derfor bange for lyde, som vi slet ikke er opmærksom på. Deres fine hørelse gør, at de kan høre og blive forstyrret af lyde fra elektronik som køleskabe, pc og tv.

Lugtesans

Marsvin har en rigtig god lugtesans. De bruger lugtesansen til at lokalisere rovdyr og til at finde velegnet føde. De bruger også lugtesansen til at genkende andre marsvin. De kan også genkende mennesker på lugten. Marsvins adfærd synes at være påvirket af deres lugtesans. Marsvin spiser f.eks. bedre i omgivelser med kendte lugte end i omgivelser med ukendte lugte og kan de vælge, om de vil være i et område med kendte eller ukendte lugte, foretrækker de ofte området med de kendte lugte. Man skal derfor være opmærksom på ændrede dufte, f.eks. nye dufte af rovdyr (hunde og katte). Det kan også være en god idé at bringe en kendt duft med, når marsvinene flyttes til nye omgivelser.

Følesans

Marsvin har som en del andre dyr knurhår. De er vigtige for marsvinene, når de skal bedømme afstande til genstande, så de ikke støder ind i dem. De hjælper dem med at vurdere, om de kan komme gennem smalle passager og vurdere luftstrømme og vindretning.

Smagssans

Marsvin har en fin smagssans. En smagssans, der er finere end menneskers. De foretrækker noget, der smager sødt frem for bittert.

Elevspørgsmål

- 36 Hvad er marsvins bedste sanser?
- 37 Hvad skal du være særlig opmærksom på, når man har marsvinene ude af deres bur?
- 38 Hvilke lugte er marsvin særligt påvirket af?

Marsvin, der er bange vil:

"Fryse"

Løbe væk og gennem sig

Skribe højt

Skære tænder

Marsvinets følelser

Nysgerrighed

Marsvin er lidt mere forsigtige end andre dyr, når de skal undersøge nye ting. De kan stivne et kort øjeblik, når de hører noget nyt. De nærmer sig tingen med lav og lang krop i små ryk, først bevæger de sig, så står de stille, så nærmer de sig igen. De kan strække hovedet i vejret, når de bliver opmærksom på en ukendt lugt. De undersøger tingen ved at snuse til den og bide i den.

Velbehag

Marsvin i godt humør kan fare rundt i deres omgivelser og sprede mad og strøelse til alle sider.

Marsvin kan vise glæde ved pludselig at løbe rundt og springe i luften og eventuelt dreje rundt i springet. Man kan kalde det fjollehop eller binky.

Marsvin er sociale dyr, der gerne tilbringer lang tid i hinandens selskab. De hviler gerne opad hinanden eller tæt på andre marsvin. De kan dels ligge parallelt med hinanden med hovederne vendt samme vej, eller modsat, så den enes hoved vender mod den andens bagdel. De kan også hvile sig med hovedet hvilende på den andens krop.

Veltilpasse og glade marsvin giver højlydt udtryk for det gennem forskellige lyde. De kan sige lyde, når de udforsker noget nyt, når de er begejstrede og når de er afslappede.

Frygt

Som byttedyr er der rigtig mange ting marsvin er bange for, da det skal forhindre dem i at blive spist. De har en medfødt frygt for noget, der kommer hurtigt, både fra siden og oppe fra. De er bange for at blive fanget og holdt fast og de kan være bange for nye ting. De er også forsigtige i åbne områder, hvor de ikke lige kan finde et sted at gemme sig. De kan også have lært at være bange for noget, hvis de har haft en ubehagelig oplevelse med det. Det kan være, at de bliver bange for mennesker, hvis de har haft ubehagelige oplevelser med at blive taget op.

Marsvin der bliver skræmt kan "fryse fast" et kort øjeblik, men vil derefter skynde sig at løbe i skjul.

Marsvin, der er bange, kan "fryse", løbe væk, skrig og skære tænder. De kan også bide den, der angriber dem. Hvis man nærmer sig et marsvin og den trykker sig og sænker ørerne, kan den være bange. Marsvin, der er bange, kan også gå i panik. De kan fare rundt og løbe ind i ting.

Hvis en gruppe marsvin bliver forskrækket, kan de fare til hver side som om de er ramt af en eksplosion. De løber i hver sin retning, ind i hinanden og ind i det, de er blevet bange for. Man mener, at adfærden kan tjene det formål at forskrække og forvirre et rovdyr, der måtte finde på at angribe dem.

Marsvin, sætter pris på rutiner, og at tingene skal være som de plejer, ellers stresser de let. Ændringer i foderets smag, konsistens eller lugt kan få dem til at stoppe med at spise, en ny foderskål eller drikkeflaske kan også få dem til at gå fra foderet.

Aggression

Marsvin er generelt rolige dyr, der ikke let lader sig ophidse. Som hos andre dyr, kan der dog godt opstå konflikter over ressourcer. Marsvin kan blive uenige om områder, mad, vand, ting at gnave i en og mager. Marsvin kan true ved at vende sig mod modstanderen med løftet hoved og let åben mund. Forbenene kan være udstrakte og de kan rejse børster. De kan også komme med aggressive lyde. Angreb kan ske med lavere hoved og korte hop eller løb i retningen mod modstanderen. Egentlig kampe opstår sjældent men kan resultere i bid. I mere sjældne tilfælde kan marsvin, dog skade hinanden alvorligt.

Elevspørgsmål

39

Hvordan nærmer marsvin sig nye ting?

40

Kan marsvinene også have venner?

41

Hvad kan gøre marsvin bange?

42

Hvordan reagerer marsvin, når de er uenige om mad eller andet?

Kommunikation

Lyde

Marsvin er meget snaksagelige og kommunikerer med andre marsvin gennem forskellige lyde. De kan bl.a. advare hinanden med en pibende lyd. Samlet set har marsvin et varierende antal lyde tilpasset 11 forskellige sociale sammenhænge. Marsvin kan sige høje lyde, der signalere et ønske om opmærksomhed eller ønske om mad. Lyden kan f.eks. forekomme, når man kommer ind i det rum, marsvinet befinder sig i, og når man lukker køleskabet op og signalere at de skal have mad.

Marsvin kan snakke med hinanden i lave brummende lyde. En lyd, der kan være en forespørgsel, om den anden er klar på en date. Marsvin kan også sige noget, når de forsvare sig selv, er bange eller aggressive og de kan skrig, når de føler smerter.

Kropssprog

Marsvin kommunikerer også med andre marsvin gennem deres kropssprog. Et marsvin, der er sur. Står oprejst på sine ben og truer eventuelt med rejste børster. Det kan løfte hoved og vise tænder.

Marsvin, viser venlighed ved at stikke snuderne sammen.

Lugte

Marsvin kommunikerer med andre marsvin gennem dufte. De har duftkirtler ved kønsdelene som de gerne gnider langs ting for at afsætte duftmærker. Duftmærkerne fortæller de andre marsvin om alder og køn på det marsvin, der har afsat mærkerne. De fortæller ligeledes, om det er et dominerende marsvin, der har sat mærkerne og om marsvinet evt. er klar til at blive parret. Marsvins urin synes også at have en kommunikativ betydning.

Elevspørgsmål

43

Hvordan advarer marsvinene resten af flokken, hvis der kommer et rovdyr?

44

Hvordan kender marsvinene hinanden i flokken?

Et liv, der er værd at leve

Når man holder marsvin som kæledyr er det vigtigt, at vi giver dem et godt sted at bo, sund mad og vand og at sikre at de er sunde og raske og ikke bliver taget af rovdyr, men det er ikke tilstrækkeligt. For at de skal trives, skal man også tilbyde dem et liv, der er værd at leve, et godt liv. Et liv der giver dem mulighed for at være aktive og få positive oplevelser. Det kan man gøre gennem:

- Indretning af deres omgivelser
- Ved at lade dem bruge deres sanser
- Kontakt til andre marsvin og mennesker
- Give dem opgaver, så de skal bruge deres hjerne.
- Giv dem et valg og kontrol med deres omgivelser.

Indretning og berigelse

Mange har oplevet at købe legetøj til deres marsvin, som de så meget hurtigt mister interessen for. Det er derfor vigtigt, at man kender til marsvinets behov, og hvad der i marsvinenes øjne er godt at have. I naturen bor marsvin over jorden men med mange steder at gemme sig, de roder i jordbunden og de gnaver i træer m.m. for at finde føde. For at give marsvinene det bedst mulige opholdsområde, skal de have følgende:

- Mulighed for at gnave.
- Mulighed for skjul.
- Adgang til vand.
- Adgang til foder.
- Adgang til frisk hø.
- Forskellige ting at rode i.

Mulighed for at gnave

Marsvin vil rigtig gerne have noget at gnave i. Giv dem forskellige typer grene at gnave i. Man kan bruge grene fra havens frugttræer herunder æble-, pære-, kirsebær- og blommegrene. Man kan også give dem afklippede

hindbærgrene eller grene fra stikkelsbær og ribs samt hasselgrene. Om vinteren kan man klippe grene af grantræer. Giv også marsvinene juletræet inden det visner. De vil elske at gemme sig under grenene og spise af det. Det hjælper med at slide deres tænder, der vokser hele livet. Frisk hø samt grønt med mange fibre er også med til at slide tænderne og give dem noget at gnave i.

Huler og rør

Det er vigtigt, at marsvinene altid har mulighed for at søge skjul. Gerne med gange, huler og tunneler fordelt rundt i deres bolig.

Marsvin elsker huler og rør. Det giver dem tryk og beskyttelse. Rør i forskellige størrelser og materialer kan bruges. Flettede rør af bambus eller pil, pap-, plast-, stof- eller keramik- og trædrør. Stort set alle rør vil være velkomne.

Kasser er også noget, der er værdsat. Der må gerne være en rampe på kassen, så marsvinene kan komme op på den.

Elevspørgsmål

45 Hvor kan man holde marsvin?

46 Hvad er vigtigst for marsvin at have i deres bolig?

47 Hvilke ting skal marsvinene kunne i deres opholdsområde?

48 Har du nogle gode ideer til naturlige ting, som marsvinene kan gnave i?

49 Hvad er det vigtigste i marsvinenes bolig?

50 Skal marsvinene have andet i deres bolig?

TUNNEL AF HEGNSTRÅD OG STOF

- 0,5 m Kloakrør ø110 mm
- 5 m hegnstråd ø3 mm
- 1x0,4 m firkantet stof
- Evt. 0,4 m lynlås

- Hvis posen let skal kunne tages af og vaskes, sys hver halvdel af lynlåsen fast i hver ende af stoffet.
- Herefter sys stoffet sammen langs de to lange sider, så det danner en pose med hul i begge ender.
- Den ene ende trækkes ud over kloakrøret.
- Enderne på hegnstråden bukket rundt, så de ikke prikker hul i stoffet.
- Hegnstråden vikles uden på stoffet så tæt omkring røret som muligt. (se billede)
- Den løse ende af stoffet foldes ud over hegnstråden og enten lynes eller sys sammen med den anden ende.
- Nu kan tråden forsigtig fordeles i hele tunnellens længde og denne kan formes som du ønsker.
- Du kan også give marsvinene kloakrøret, når tunnelen er færdig!

Muligheder for at rode i strøelsen

Forskellige typer strøelse giver marsvinene mulighed for at rode, undersøge og bygge huler. Læg gerne meget halm eller små grene i ét hjørne af buret mens der et andet sted kan lægges tørrede blade eller bark.

Nye og gamle ting

Marsvin kan godt lide at undersøge nye ting, men de sætter også pris på, at der er noget trygt og kendt. Indret evt. den ene del af buret/løbegården med nye ting, mens den anden halvdel er kendt. På den måde har marsvinet også et valg om den vil være i noget nyt eller noget kendt.

Fodring

Man kan gøre marsvinenes liv mere interessant ved at stimulere deres sanser. Sørg for at de får mad, der lugter og smager forskelligt og som har forskellig konsistens. Suppler marsvinepillerne med frisk grønt fra haven. Vær dog opmærksom på, at marsvin ikke tåler pludselig at få store mængder af frisk grønt. Start småt ud og sæt mængden op.

Bland evt. små mængder af tørrede urter og grønt i foderet, giv dem en snackskål med lidt ekstra godt eller

bland tørrede urter, blomster m.m. i noget strøelse, så de skal arbejde på at finde de gode ting.

Giv gerne marsvinene forskelligt foder flere steder i deres opholdsområde, så de skal søge efter det. En "foder-bold" med huller i, som de skal skubbe til for at få foderet ud, er god til at holde dem beskæftiget.

Pas på de ting, der feder. Urter og grønt fra haven feder ikke. Frugter skal kun gives i små mængder, da de indeholder mere sukker og dermed feder mere. Honningsnack og kornprodukter skal man holde sig fra, da det ikke er naturligt for marsvinene at spise den slags.

Løbegård

Indretningen af en løbegård kan gøres på utallige måder, hvad enten det er i selve buret eller i et hjørne af stuen. Det vigtige er ikke om området ser naturligt ud, men om marsvinene kan udføre deres naturlige behov for at finde skjul og søge føde. Brug fantasien og find ting, der ser sjove eller anderledes ud. Når der bygges miljøer til marsvin, er det vigtigt hele tiden at tænke i skjul, tunneller og gange.

HULE AF MORGENMADSPAKKE

Klip to eller tre huller i pakken.

Plantekasse med trådnet over

Tag en plastikkasse eller bakke i passende størrelse og buk et voliere-net hen over. Placer små pletter med forskellige friske krydderurter, så de stikker op gennem nettet. Nu kan urterne vokse, mens marsvinene kun kan spise dem over nettet.

Kontakt til andre marsvin og mennesker

Andre marsvin

Marsvin er flokdyr og skal være sammen med andre marsvin for at trives. Man kan enten have en flok med hanner eller en flok med hunner. Man kan også have en eller flere kastrerede hanner gående sammen med hunnerne.

Unger

Hunmarsvin har glæde af at have unger. Det er en naturlig del af en deres liv og giver dem noget at beskæftige sig med, som er rart for dem. Flokken vil hjælpes med at passe ungerne under opvæksten. Før man overvejer at få unger, skal man dog have gjort sig nogle tanker, om man kan komme af med ungerne, når de er gamle nok til at flytte hjemmefra.

Marsvin og mennesker

Et tamt marsvin

Marsvin har ikke samme behov for at blive nusset som f.eks. hunde og katte. Når mennesker oplever marsvin som tamme, er det primært fordi de føler sig trygge i menneskers nærvær. Dette er dog ikke en selvfølge. Fra naturens hånd er marsvin frygtsomme over for større dyr, lyde og pludselige bevægelser. Det er derfor vigtigt at håndtere marsvinene roligt og vænne dem til, at mennesker ikke vil dem noget ondt, men kommer med mad m.m. Giv altid marsvinene en godbid når man kommer hen til buret. Når man tager marsvinene ud i starten, er det bedst ikke at holde dem fast for længe. Man bør sætte sig et sted, hvor de kan løbe lidt rundt om en og blive trygge ved ens nærvær. Efter nogen tid kan man sidde med dem uden de forsøger af finde skjul.

Elevspørgsmål

51

Kan man have et marsvin alene?

52

Hvad er vigtigst, når marsvinene skal gøres tamme?

53

Hvordan kan man træne med sine marsvin?

Aktiviteter og stimulering af hjernen

Træning

Marsvin kan lære mange ting. Det er dog en udfordring, hvis man gerne vil lære dem at gøre noget, hvor man ikke kan give dem en godbid, hver gang de gør det rigtige. F.eks. hvis de er længere væk end vi kan nå. Her er clickertræning en god mulighed. Man lærer marsvinene at det er lige så godt at få en belønning i form af et click, som det er at få en godbid. Man starter med at belønne marsvinene med både godbidder og click samtidig, indtil de har lært meningen med click'et. Herefter kan man undlade godbiddet og kun bruge click'et. Man kan nu belønne marsvinene på afstand. Når man træner med marsvinene, skal man hele tiden sikre sig, at de viser interesse for at gøre noget. De bliver hurtigt trætte og man kan ikke træne dem så længe ad gangen.

Labyrinter eller agilitybane

Da marsvinene i naturen ofte opholder sig i områder med højt græs, er det naturligt for dem at finde vej uden at kunne se ret langt. Man kan træne dem til at finde vej gennem en labyrint, hvis der bare ligger nogle få godbidder de kan lugte sig frem til og finde vej efter. Start med at lave en lige gang med en godbid for enden. Når marsvinene har lært det, kan der laves et knæk på gangen. Lidt efter lidt kan man lave en hel labyrint af gange, hvor de skal finde vej. Jo færre godbidder til at vise vej, jo svære bliver det for marsvinene. Alle mulige materialer kan bruges til at bygge labyrinter af. Det er kun fantasien, der sætter grænser. En anden mulighed er at lave en agilitybane. Her kan morgenmadspakken, stoftunnellen og trævinklerne anvendes. Man kan også hurtigt lave en lille vippe og nogle lodrette pinde på et bræt til slalom. Egentlige spring til marsvin skal være meget lave, da de ikke kan hoppe særlig højt.

LABYRINT AF TRÆVINKLER, 20 STK.

Materialer

- 6 m høvlede brædder i 10 cm bredde
- 40 skruer 4x40 mm
- Brædderne saves ud i 20 stykker på 20 cm og 20 stykker på 10 cm
- Stykkerne skrues sammen til 20 vinkler

HELDIN Gøgefløer.dk

Agro Food Park 15
8200 Aarhus N
8740 5000 | info@4h.dk
4h.dk